τῶν προπατόρων του, δὲν ἔχασε τὴν πολιτικήν του ὁλοκληρίαν, οὐδ' ἐστερήθη τὴν κατὰ τάξιν ἠθικήν του εὐγένειαν. Αὐτῶν λοιπὸν τῶν Εὐγενῶν τὴν πατροπαράδοτον ἐθνικὴν διάλεκτον ἀξιοῖ ὁ Κοδρικᾶς τοὺς γνησίους ὁμογενεῖς του νὰ διατηρήσουν ἀνόθευτον. Αὐτὴν τὴν εὐγενικὴν κοινὴν διάλεκτον συμβουλεύει σεμνοπρεπῶς τοὺς χυδαιολόγους νὰ παύσωσι τοῦ νὰ διαφθείρουν μὲ ξενολογικὰς διορθώσεις». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πείθεται ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ Κοδρικᾶς δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων, ὅτι ἀληθὴς εὐγενὴς λέγεται καὶ ὁμολογεῖται ὁ ἀγαθὴν (κατὰ Μένανδρον) κεκτημένος φύσιν, κἂν ἕλκῃ τὸ ξένος ἐξ Αἰθιόπων· πρὸς τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα μαινομένου λαλήματα ὁ Κοραῆς ὤφειλεν ἴσως νὰ σιωπήσῃ, μνήμων τοῦ ἀρχαίου παραγγέλματος «ἡ γὰρ σιωπὴ τοῖς σοφοῖς ἐστ' ἀπάντησις»· ἐνόμισεν ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ αὐτοκλήτου τῆς «εὐγενικῆς διαλέκτου» συνηγόρου, διότι ἐφοβήθη ἴσως μήπως ἡ σιγὴ αὐτοῦ, καθιστῶσα ἀτασθαλώτερον τὸν ὑβριστὴν, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ὑβριζομένου, ἀποδείξῃ ἀληθεύουσαν τὴν κοινὴν παροιμίαν «ὅστις δὲν λαλεῖ τὸν θάπτουσιν».

Εἰς τοῦ Κοραῆ τὴν ἐπίκρισιν ἀντέταξεν ὁ Κοδρικᾶς κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ 1818 ἀντεπίκρισιν ὡς ἔγγιστα ἑκατοντασέλιδον, ἥτις εἶναι αὐτόχρημα εἰσαγγελία κατὰ τῶν πολιτικῶν, φιλολογικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν, ἀρχῶν, ὅσας ὁ Κοραῆς ἀνεκήρυξεν ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Ἑλλήνων· τὴν προμνημονευθεῖσαν δὲ ἐπίκρισιν ὀνομάζει ὁ Κοδρικᾶς σατυρικὴν ἐπιστολὴν, «διὰ τὴν δαψίλειαν τῆς ἀχρειολογίας καὶ τὰς χυδαιολογικὰς ὕβρεις καὶ ἐξουθενήσεις», τὸν συγγραφέα δὲ αὐτῆς καταγγέλλει ὡς ἄνανδρον «λαοπλάνον» καὶ «ὑποκριτήν». Ὁ μὲν Κοραῆς ἐνόμισεν ὅτι, ἀποκαλέσας ὁ Κοδρικᾶς «κορακιστικὰ» τὴν «κοραϊκὴν γλῶσσαν», παρωμοίασεν αὐτὸν τὸν Κοραῆν πρὸς κόρακα. Πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται ὁ Καγκελλάριος ὅτι οὐδέποτε ἐμελέτησε τοιαύτην τινὰ παρομοίωσιν. «Ἂς μάθῃ ὅτι παρ' ἡμῖν, εἰς τὴν οἰκιακὴν φράσιν Κορακιστικὰ, λέγεται ἕνας τρόπος ὁμιλίας καθ' ὃν εἰς κάθε συλλαβὴν τῶν λέξεων προστίθεται μία περιττὴ συλλαβὴ ἐκ συνθήκης· π. χ. διδομένης, κατὰ συνθήκην ἰδιαιτέραν, μιᾶς συλλαβῆς διὰ τοῦ κ στοιχείου συνθεμένης, ἡ λέξις Κόρακα, ἐκφέρεται Κο-κο-ρα-κα-κα-κα, ὅ ἐστι Κο-ρα-κα. Αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ὁμιλίας, ἐπειδὴ διὰ χαριεντισμὸν τὸν μεταχειρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ κορίτσια (ἤτοι αἱ μικραὶ κόραι) τὸν ὀνομάζομεν κοινῶς Κορακιστικὰ ἤτοι Κορασίων διάλεκτον. Κατὰ μεταφορὰν λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ πανδήμως γνωστοῦ τρόπου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
Ε.Υ.Δ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τῆς ἐξ ἰδιαιτέρας συνθήκης περιττοσυλλάβου διαλέκτου τῶν κορασίων, ὀνομάζομεν ὅλοι, ὅσοι τὴν ἐθνικὴν τοῦ γένους μας ὁμιλοῦμεν διάλεκτον, γλῶσσαν Κορακιστικὴν, ἢ καὶ ἁπλῶς Κορακιστικὰ, τὸ ἐκτρωματικὸν ἐκεῖνο ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον, πρὸ ὀλίγων ἤδη χρόνων, ἐναντίον τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ συνηθείας, αὐθαιρέτως ἐδημιουργήθη, ὡς νεολογικῶς συνθεμένον ἀπὸ μακροσχοινεῖς καὶ περιττοσυλλάβους λέξεις, καθὼς π. χ. τὸ «ἐλάδιον», τὸ «ὀξύδιον», τὸ «ὀμμάτιον», τὸ «ὀψάριον» ἀντὶ τῶν πανδήμως κατὰ τύπον δωρικὸν συνηθισμένων «λάδι, ξύδι, μάτι, ψάρι», Ἀφ' οὗ λοιπὸν μάθῃ ὁ ἐτυμολόγος τὴν ἐν κοινῇ χρήσει σημασίαν τῆς λέξεως Κορακιστικὰ, ἂς ἐντραπῇ τὴν μανικὴν αἰσχρολογίαν του καὶ ἂς αἰσθανθῇ ὅτι ἐπαγγέλλεται νὰ διορθώσῃ μίαν δημόσιον ἐθνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν μήτε τὴν ἰξεύρει μήτε τὴν δύναμίν της αἰσθάνεται». Ὁ μὲν Κοραῆς εἶναι αἱρεσιάρχης καὶ στασίαρχος, ὁ δὲ Κοδρικᾶς ζηλωτὴς καὶ θεράπων τῶν Αὐθεντῶν καὶ τῶν Πατριαρχῶν. «Ὁ Κοδρικᾶς δὲν ἐφαντάσθη οὔτε θέλει τολμήσῃ νὰ φαντασθῇ ποτὲ νὰ γίνῃ νομοθέτης τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, γένους ἀρχαιοτάτου καὶ εὐγενικοῦ, τὸ ὁποῖον μετὰ ζήλου συντηρεῖ καὶ φυλάττει τὰ πάτρια ἔθιμα καὶ καυχᾶται εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν προπατόρων του. Ὁ Κοδρικᾶς σέβεται τοὺς κοινοὺς νόμους· εὐλαβεῖται τὴν κοινὴν συνήθειαν· δὲν ἰδεάσθη νὰ συνθέσῃ νέαν γλῶσσαν, οὔτε ὠνειρεύθη νὰ συστήσῃ αἵρεσιν παλιγγενεσίας. Ὁ Κοδρικᾶς δὲν ἐτόλμησεν οὔτε θέλει ποτὲ τολμήσῃ νὰ καθυβρίσῃ ἀναιδῶς τοὺς ἱερωμένους, καὶ λαϊκοὺς, καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχιερεῖς διὰ νὰ τοὺς τρομάξῃ μὲ τὰς δημαγωγικάς του κατηγορίας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς καθυποβάλλῃ εἰς δασμὸν χρηματικὸν πρὸς σύστασιν τῆς νέας παλιγγενεσίας. Δὲν ὑποκρίνεται οὔτε καταχρᾶται τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ πολιτικῆς ἱεραρχίας ὀνόματα· δὲν βλασφημεῖ κατ' αὐτῶν τῶν ἱερῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ποτὲ μὲν παραγγέλλων εἰς τοὺς πνευματικοὺς νὰ δίδουν εἰς τοὺς ἐξομολογουμένους κανόνα τῆς ἐξομογήσεως, ὄχι νηστείας καὶ γονυκλισίας, ἀλλὰ τὴν χρηματικὴν δαπάνην τῆς ἐφημερίδος τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ» διὰ νὰ ἔχῃ πρόχειρα μέσα τοῦ νὰ δημοσιεύῃ τὰ ὄργια τῆς νομοθεσίας του. Ὁ Κοδρικᾶς, καὶ μ' ὅλον ὁποῦ ἐχρημάτισε Γραμματικὸς (ἢ καθὼς λέγει περιγελαστικῶς ὁ ὑβριστής του εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἐπιστολῆς του, Γραμματεὺς) Ἡγεμόνων καὶ Πατριαρχῶν καὶ ἀκολούθως γνωρίζει καὶ τὴν τάξιν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καλήτερα ἀπ' ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν ἐστάθη οὔτ' Εὐταξίας, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐπικρατεστέρων τοῦ γένους μας, καλήτερα ἀπ' ἐκεῖνον

ΕΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Ν.Κ.ΚΑΤΗΓΗΤΗΣ ΚΟΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ὁποῦ δὲν ἐχρημάτισεν οὐδὲ παιδαγωγὸς Εὐγενῶν, δὲν ἐτόλμησε ποτὲ οὔτε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην νὰ συμβουλεύσῃ πῶς νὰ μεταχειρίζεται μὲ ὀχλοκρατικὴν ἰσοτιμίαν τοὺς Πατριαρχικοὺς Γραμματικούς... Ποτὲ τέλος πάντων ὁ Κοδρικᾶς δὲν ἐδογμάτισε βλασφήμως ὅτι «ἡ φιλοσοφία εἶναι ἀδελφὴ τῆς θρησκείας» καὶ ὅτι «ἡ φιλοσοφία ἔχει δύναμιν ἰσόθεον».» Πολλοὶ βεβαίως θὰ ἀπορήσωσι διατί ὁ Κοδρικᾶς αἰτιᾶται πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν Κοραῆν, ὡς ὀνομάσαντα αὐτὸν γραμματέα ἐπὶ τὸ χλευαστικώτερον δῆθεν, ἐν ᾧ ὁ Κοδρικᾶς ἐσεμνύνετο προσαγορευόμενος γραμματικός. Ὁ ἰδιοφυὴς νοῦς τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν σοφοῦ, κατάφορτος παντοίων καὶ ποικίλων προλήψεων, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ ἐπιτελῶν καθήκοντα γραμματέως, θὰ ἐκινδύνευε νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους τῶν Ἰουδαίων, ἢ εἰς τοὺς οὐλεμάδας τῶν Μωαμεθανῶν! Ἀλλὰ τὸ «γραμματεὺς» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «γραμματικὸς» ἀπαντᾶ πλεονάκις ἐν τῇ Παλαιᾷ Γραφῇ, εἶναι δὲ συνηθέστερον ἢ τὸ «γραμματικὸς, ὅπερ τίθεται ἰδίως ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ grammaticus. Ὥστε ὁ Κοραῆς ἥκιστα ἐχλεύασεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑπέδειξε τῷ Κοδρικᾷ ὅτι τὸ «γραμματεὺς» ἦτο προσφυέστερον τοῦ «γραμματικός». Ἀλλὰ καυχώμενος ὁ Κοδρικᾶς ὅτι γινώσκει κάλλιον τοῦ Κοραῆ καὶ τὴν τάξιν τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σφόδρα δὲ παραφερόμενος ὑπὸ μωρᾶς ἀγανακτήσεως καὶ ἔτι μωροτέρας ζηλοτυπίας, ἐξοκέλλει λεληθότως εἰς λάθη ἀσύγγνωστα. «Ἡ σοφολογιότης σου (γράφει ἐν τῷ ἐπιλόγῳ) δὲν ἔπαυσες ἐν διαστήματι δεκαπέντε ἤδη ὁλοκλήρων χρόνων, νὰ ἀνασκάπτῃς τυμβωρύχου δίκην τοὺς ὁσίους τάφους τῶν κοινῶν εὐεργέτων καὶ νὰ ἀνακινῇς τὴν ἡρε μοῦσαν κόνιν τῶν σεβασμίων πατέρων τοῦ γένους μας... Αὐτὸς ὁ ἱερὸς Κλήμης Ἀλεξανδρείας διέφυγε τάχα τὴν γλωσσαλγίαν σου; Αὐτὸν τὸν πολυμαθέστατον Τζέτζην δὲν τὸν παρέστησες ἐσχάτως φλύαρον καὶ σχολαστικὸν διὰ νὰ ὑπερασπισθῇς τὴν ὑπόληψιν τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου;». Ὅτι ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς μετεμορφώθη ὑπὸ τοῦ Κοδρικᾶ εἰς πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, μικρὸν τὸ κακόν· ἀσυγκρίτῳ δὲ τῷ λόγῳ μεῖζον κακὸν εἶναι ὅτι ὁ «πρώην Μέγας Γραμματικὸς» παρατίθεται ἐκ τῶν «Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν» τοῦ Κοραῆ πλῆθος περικοπῶν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ ἐκ Χίου «περιβόητος λαοπλάνος καὶ Νομοθέτης Δημαγωγὸς» ἐσυκοφάντησε καὶ ἐξεφαύλισε παρ' ἀξίαν, ἐπὶ βλάβῃ τοῦ γένους· 1) τοὺς Γραμματικούς· 2) τοὺς Συγγραφεῖς· 3) τοὺς Διδασκάλους· 4) τοὺς Ἀντιφιλοσόφους Χριστιανούς· 5) τὴν χριστιανικὴν Φιλοσοφίαν· 6)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΠΕΤΣΟΣ
Ε.Υ.Δ. Τ.Π.Κ.Τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν νέων Ἑλλήνων· 7) τοὺς Βασιλεῖς τοῦ Γένους· 8) τοὺς Βυζαντίους· 9) τοὺς Βοιωτούς· 10) τὰ Τοπικὰ Κοινὰ τῆς Ἑλλάδος· 11) τοὺς Ἱεροκήρυκας καὶ Πνευματικούς· 12) τοὺς Πλουσίους· 13) τοὺς Πατριάρχας καὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς εἰ μὴ ἤρκουν τὰ φοβερὰ ταῦτα ἐγκλήματα, κατηγορεῖται ὁ Κοραῆς ὡς ἀπείρως ὅλως ἔχων πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἣν αὐθαιρέτως ἐπαγγέλλεται νὰ ἀνορθώσῃ, ὡς δημιουργῶν καινὰς λέξεις παρὰ τοὺς κανόνας τῆς συνθέσεως, ξενίζων δὲ καὶ ἁμαρτάνων περί τε τὴν φράσιν καὶ ἑρμηνείαν. Ἵνα μὴ ὑποτεθῇ δὲ ὅτι ἀορίστως καταγγέλλει τοῦ Κοραῆ τὴν ψευδοπαιδείαν καὶ τὸν μιξοβάρβαρον λεκτικὸν χαρακτῆρα, παρατίθεται ὁ Κοδρικᾶς ἐκ τῶν προλεγομένων εἰς τὰ Αἰθιοπικὰ τοῦ Ἡλιοδώρου, τήνδε τὴν περικοπήν. «Ἐσπούδασα νὰ πληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν σου, διὰ νὰ σὲ πληροφορήσω ὅτι μόνη ἡ πρὸς σέ μου φιλία μὲ παρακίνησε νὰ ἐπιχειρήσω ὅ,τι μήτε νὰ συλλογισθῷ αἱ παροῦσαι ἀσχολίαι δὲν μ' ἐσυγχώρουν». Ἡ περικοπὴ αὕτη, παραβαλλομένη πρὸς τὸ λεκτικὸν τοῦ Κοδρικᾶ, οἷον διαφαίνεται ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ «περὶ πληθύος κόσμων» εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἐπικρίσεως· ἀλλ' ὁ Κοδρικᾶς εὑρίσκει αὐτόθι τοσαῦτα σφάλματα ὅσαι αἱ λέξεις. Ἐν πρώτοις, τὸ «ἐσπούδασα» εἶναι λέξις ὅλως ἀδόκιμος καὶ βλάσφημος. «Ἐσπούδασα ἀντὶ τοῦ ἐπροθυμήθην ἢ ἔσπευσα μόνον παρὰ τοῖς μιξοβαρβάροις εἶναι ἐν χρήσει (παρατηρεῖ ὁ Κοδρικᾶς)· κατὰ κοινὴν δὲ χρῆσιν καὶ συνήθειαν τῶν εὐγενῶν καὶ πεπαιδευμένων, τὸ «σπουδάζω» λέγεται μόνον ἐπὶ σπουδῆς γραμμάτων καὶ μαθημάτων· ὅθεν καὶ σπουδαῖοι οἱ πεπαιδευμένοι καὶ λόγιοι». Περίεργον πῶς δὲν ἐπῆλθε τοὐλάχιστον εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ πρώην Γραμματικοῦ, ὅτι τὸ σπουδάζω καὶ τὸ σπεύδω εἶναι τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν σημασίας!! — «Νὰ πληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν σου» ἡ φράσις αὕτη εἶναι, κατὰ Κοδρικᾶν, κακοήθης καὶ ἄσεμνος· ἐπὶ γὰρ ἀσελγείας μόνον τίθεται· τὸ δὲ «νὰ πληρώσω» εἶναι «λέξις ἐμπορικὴ χρεωκόποις ἀνήκουσα». Ἀλλ' ἡ «ἐπιθυμία» δὲν σημαίνει μόνον ἀσελγῆ ὁρμήν· ἀποδεχόμενος δὲ ὅτι τὸ «νὰ πληρώσω» ἐμπρέπει εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς χρεωκόπους, εἶναι ἄρά γε δίκαιον καὶ εὐσεβὲς νὰ συγκατατάξωμεν εἰς τοὺς ἐμπόρους καὶ χρεωκόπους τὸν εἰπόντα «οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι»; Τὸ «ἡ πρός σέ μου φιλία» ὅπερ ἴσα δύναται καὶ τὸ «ἡ πρός σε εὔνοια καὶ ἀγάπη μου» εἶναι κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, φράσις παιδαγωγική! «Ἡ γὰρ φιλία (ἐπιλέγει ὁ ἀτίθασος

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

σχολαστικὸς) εἶναι ἀντιδιδομένη διάθεσις, καὶ ἀκολούθως ἀμοιβαία ἡ σχέσις· ἡ τοιαύτη ἀνεπίστροφος φράσις εἰς τὸ ἡγεμονικὸν μόνον ὕφος συνηθίζεται πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους τοῦ ἡγεμόνος διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γράφοντος· φίλος δὲ πρὸς φίλον ἠθικῷ τῷ λόγῳ νομίζεται ἰσότιμος· γραικοβαρβαρίζει λοιπὸν ὁ τὰς τοιαύτας ἀνεπιστρόφως καταχρώμενος φράσεις». — «Νὰ ἐπιχειρήσω ὅ,τι μήτε νὰ συλλογισθῶ αἱ παροῦσαι ἀσχολίαι δὲν μ' ἐσυγχώρουν». Καὶ τὴν φράσιν ταύτην ἐπικρίνων ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν παρακρίνων καὶ παραδιορθῶν ὁ Κοδρικᾶς, ἰσχυρίζεται ὅτι ἀντὶ τοῦ «ἐπιχειρήσω» καὶ «συλλογισθῶ» ἔδει νὰ γραφῇ «ἐπιχειρισθῶ» καὶ «ἰδεασθῶ» !!! Τὸ «αἱ παροῦσαι ἀσχολίαι δὲν μ' ἐσυγχώρουν» εἶναι, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, σολοικισμός· «τὸ γὰρ παροῦσαι ἐνεστῶτα χρόνον ἐμφαίνει». Ἠγνόει βεβαίως ὁ Ἀθηναῖος ὅτι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς προγόνοις αὐτοῦ δοκίμοις συγγραφεῦσιν, οἱ κατ' ἐπίφασιν ἀναχρονισμοὶ εἶναι συνηθέστατοι· τὸ παροῦσαι = αἵτινες καὶ πρότερον παρῆσαν καὶ νῦν πάρεισι, τὸ δὲ συνεχώρουν εἶναι ἐπ' ἴσης ὀρθότατον διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ παρῳχημένον σημεῖον τοῦ χρόνου, ὅτε ἡ φιλία παρεκίνησε τὸν Κοραῆν νὰ ἐπιχειρήσῃ κτλ. Κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, ὧδέ πως ἔπρεπε νὰ γραφῇ ἐπὶ τὸ εὐγενέστερον ἡ ἀνωτέρω παρατεθειμένη χυδαϊκὴ πρότασις. «Ἐπροθυμοποιήθην νὰ ἐκτελέσω τὴν ἔφεσίν σου διὰ νὰ σὲ πληροφορήσω ὅτι μόνη ἡ μεταξύ μας φιλία μὲ παρεκίνησε νὰ ἐπιχειρισθῶ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον οὔτε νὰ ἰδεασθῶ μοι συγχωροῦν αἱ παροῦσαί μου ἀσχολίαι» !!! Ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ Κοδρικᾶς ἀναθεματίζει τὴν φράσιν τοῦ Κοραῆ «ἄλλο δὲν ἔμεινεν εἰς αὐτοὺς (τοὺς ἠλιθίους) παρὰ τὴν μορφὴν ἀνθρώπων» ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ «ἄλλο παρὰ» εἶναι Γραικοϊταλισμὸς κακόζηλος κατὰ τὸ altro che τῶν Ἰταλῶν ἢ autre que τῶν Φραντζέζων» ὅλως δὲ ἀγνοῶν ὅτι ἡ παρὰ εἶναι ἡ πρόθεσις τῆς παραθέσεως, τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς ἐξαιρέσεως καὶ ὅτι (ὡς εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν) μυρία παραδείγματα τοῦ ἄλλο παρὰ εὕρηνται παρὰ Πλάτωνι, Ἀριστοφάνει καὶ Ξενοφῶντι.

Αἱ μέχρι τοῦδε λογομαχίαι ἦσαν μόνον διακροβολισμοί. Ὁ Κοδρικᾶς, μένεα πνέων, δὲν ἠρκέσθη εἰς μικρὰς διατριβὰς, ἀλλ' ἐποιήσατο κατὰ τοῦ Κοραῆ κρατερὰν ἐκ τοῦ συστάδην ἐπιδρομὴν, συντάξας καὶ ἐκδοὺς ἐν Παρισίοις τῷ 1818 «φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν εὐγενῶν καὶ φιλογενῶν Κυρίων Ἀλεξ. Πατρινοῦ καὶ Ἀδελφῶν Ποστολάκα» Μελέτην τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς Διαλέκτου, ἐκ τετρακοσίων ὡς ἔγγιστα σελίδων, στρεφομένην δὲ ἅπασαν κατὰ τῆς «Κοραϊκῆς Αἱρέσεως»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΕΝΟΝΟΜΗΝΕΟ ΑΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. Ος Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

καὶ ἰδίως κατὰ «τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν». Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι περιεργότατον, ἀπ' ἀρχῆς δὲ μέχρι τέλους παρέχει ἐναργῆ καὶ ψηλαφητὴν εἰκόνα τῆς φιλολογικῆς καὶ κριτικῆς ἐνδείας τοῦ γράψαντος. Ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ σελίδι, εὕρηται ὡς πρόσωπον τοῦ ὅλου τηλαυγὲς ἡ ἑπομένη ἐπαφρόδιτος λόγου περίοδος. «Ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι καθένας ὁποῦ ἐπαναλαμβάνει, ἐπὶ ὁποίῳ δήποτε σκοπῷ, τὸν κόπον τοῦ νὰ συνθέσῃ ἕνα σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον καὶ τὸ ἐκθέτει διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν κρίσιν τῶν ὁμογενῶν του, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἕπεται νὰ ὑποθέτῃ ὅτι καὶ ἡ ὕλη καὶ ἡ ἔκθεσις εἶναι ἀναγκαία, ἢ τοὐλάχιστον χρήσιμος πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἀμοιβαίως ἤθελαν λάβῃ τὸν κόπον νὰ τὸ διαβάσουν». Ὁ Κοδρικᾶς εἶναι ἄξιος κατακρίσεως διότι, ἐκ μωρᾶς πρὸς τὸν Κοραῆν ἀντενεργείας, οὐδεμίαν ἔσχεν ἐπιμέλειαν νὰ διαῤῥυθμίσῃ ὁπωσοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὸν λεκτικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἔγραφε δὲ κατὰ τὸ 1819 ἀπαραλλάκτως ὅπως ἔγραφε τῷ 1794. Τὸ ἑλληνικὸν γένος, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, ἐφύλαξε τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀκεραιότητα, διότι ἐφύλαξε τὴν γλῶσσαν τῶν προπατόρων του· ἄρα, ἡ συζήτησις περὶ τῆς γνησιότητος τῆς ἐθνικῆς διαλέκτου καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς τύπου καὶ χαρακτῆρος, εἶναι οὐχὶ φιλολογικὴ ἢ γραμματικὴ ἀλλ' ἐθνικὴ συζήτησις, «πρόβλημα δημόσιον καὶ τῶν ἱερωτέρων τοῦ ἔθνους δικαιωμάτων θεώρημα συστατικόν». Τὸ προσφιλὲς τοῦ Κοδρικᾶ ἀξίωμα, ὅτι μόνοι οἱ εὐγενεῖς εἶναι τῆς κοινῆς γλώσσης οἱ ταμίαι καὶ φύλακες, καὶ αἱ διάκενοι συνθηματικαὶ φράσεις «ὁλοκληρία τοῦ ἔθνους», «πολιτικὴ εὐταξία» κλ. προρέουσιν ἐκ πάσης τῆς Μελέτης σελίδος. «Τὸ ἑλληνικὸν γένος ὑπέστη κατὰ διαφόρους καιροὺς πολυειδεῖς μεταῤῥυθμίσεις καὶ μεταβολὰς, δὲν ἔχασεν ὅμως ποτὲ τὴν ἐν τῷ πολιτεύματι ὁλομερῆ του ὑπόστασιν, μήτε τὴν τῆς ὁλοκληρίας του ἐθνικὴν ὕπαρξιν. Ἡ κοινὴ ἐθνικὴ διάλεκτος εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία κατὰ πατροπαράδοτον διαδοχὴν διεσώθη ἕως εἰς ἡμᾶς ἀναλλοίωτος. Μέσα εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἀθλιότητα, ἡ Ἱερὰ Ἐκκλησία, τὸ κέντρον τῆς ὁλοκληρίας τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος, διέσωσεν ὡς ἱερὰ κιβωτὸς καὶ τὰς πλάκας τῆς Διαθήκης τοῦ Εὐαγγελικοῦ Κηρύγματος καὶ τὴν λυχνίαν τῆς οὐρανίου γλώσσης τῶν προπατόρων μας. Ἂν ἐνδέχεται εἰς μίαν ὁλοτελῆ καταστροφὴν, νὰ εὑρεθῇ τι πρὸς παρηγορίαν τοῦ γένους μας ἰδιαίτερον καύχημα, τοῦτο ἐξάπαντος εἶναι ἡ ἀδιάκοπος ἐκείνη χρυσῆ σειρὰ τῆς Φιλοσοφίας (!) ἡ ὁποία διικνεῖται ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἕως τὸν Εὐστάθιον, ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ἕως τὸν Μελέτιον, ἀπὸ τὸν

ΕΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἀριστοτέλην ἕως τὸν Κορυδαλέα, ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἕως τὸν Εὐγένειον, ἀπὸ τὸν Δημοσθένην ἕως τὸν Μηνιάτην. Οἱ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διασωθέντες εὐγενεῖς μετεκόμισαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τὸ φιλόξενον τῆς Ἰταλίας ἔδαφος. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μερικὰ λείψανα τῶν εὐγενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διεσώθησαν καταφυγόντες εἰς τὴν Βλαχίαν. Καὶ χρεωστεῖ ἡ αἰχμάλωτος Ἑλλὰς εἰς τὴν πανέκλαμπρον γενεὰν τῶν Πραγκοβάνων τὴν περίθαλψιν καὶ προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Αὐτοὺς τοὺς κοινοὺς εὐεργέτας τοῦ γένους μας κατασπαράττει ἀπανθρώπως ὁ τῶν Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν αὐτεπάγγελτος νομοθέτης, καταμολύνων ἀναιδῶς μὲ αἴσχιστα ἐπίθετα τὰ ἱερά των ὀνόματα». Εἶναι ὄντως ἀλλόκοτος ἡ περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλλήνων θεωρία τοῦ Κοδρικᾶ. Εὐθὺς μετὰ τὴν Ἅλωσιν, πάντες ἐλάλουν χυδαϊστί· ἀλλὰ ἅμα συνέστησαν σχολεῖα καὶ «ἐξεχωρίσθη ἡ εὐγενικὴ φράσις ἀπὸ τὴν χυδαϊκήν»!! Ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς «μεταγενεστέρας ἀνεγέρσεως τοῦ εἰς δουλείαν ἐκπεπτωκότος ἑλληνικοῦ γένους ἐστάθη εὐδαιμόνως περὶ τὰ τέλη τοῦ 16 αἰῶνος, ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Παναγιωτάκη καὶ ἔπειτα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου». Δευτέρα ἐποχὴ «τῆς μεταγενεστέρας ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Γένους μας, ἐστάθη ἡ τοῦ ἀειμνήστου Εὐγενείου τοῦ Βουλγάρεως σχολαρχία εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον τοῦ Ἄθωνος». Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ δηλ. ἀπὸ τῆς πρώτης ἐποχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Κοδρικᾶ, «ἡ κοινὴ τοῦ ἔθνους διάλεκτος, ἀποτινάξασα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ἐπείσακτον βαρβαρικὸν χρωματισμὸν καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐκτάσεως τῶν ἰδεῶν τῶν Σπουδαίων, ἐκτείνουσα τὴν ποικιλίαν τῶν εὐγενικῶν καὶ γνησίων ἐκφράσεων, ἔφθασε νὰ ἐπαναλάβῃ ἐν γένει τὸν φυσικόν της σχηματισμὸν κτλ.» Τοῦ θαύματος τούτου, δηλ. τῆς ἐπανόδου τῆς γλώσσης εἰς τὸν φυσικὸν αὐτῆς σχηματισμόν, πρώτιστοι ἐργάται καὶ ἱεροτελεσταὶ εἶναι ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ Χαντζερῆς, ὁ εὐφραδέστατος Κριτίας, ὁ χρυσορρήμων Μηνιάτης, ὁ σοφώτατος Θεοτόκης, ὁ ὑψηπέτης Εὐγένειος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ αὐθέντης Νικόλαος Καρατζᾶς! Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν εὐκλεεστάτων τούτων ἀνδρῶν ἐμελέτησε πώποτε νὰ «στήσῃ αἵρεσιν γλωσσονομίας» παρὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν καὶ συνήθειαν. Καθ' ὃν δὲ χρόνον τὸ γένος προέκοπτεν ἐν μαθήσει, ἐβελτιοῦντο δὲ τὰ σχολεῖα καὶ «ἐμορφοῦτο τὸ σπουδαιολογικὸν ὕφος τῶν συγγραφέων» ἀνεπήδησεν αἴφνης, ὥσπερ ἐκ Τροφωνίου, «ἕνας δαιμόνιος, καθὼς οἱ φατριασταί του τὸν ὀνομάζουν, φιλόσοφος, ὅστις, ὡς ἐκ Πυθείου Τρίποδος χρησμοδοτῶν,

Ε.Υ.Δ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

κατετάραξε τὰ πνεύματα τῶν χυδαίων, καὶ ὅλην πρὸς ἑαυτὸν τὴν προσοχὴν τῶν πρωτοπείρων ἐφείλκυσεν· ἀνεκήρυξε δογματικῶς ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ γένους μας εἶναι διεφθαρμένη καὶ χρειάζεται κάθαρσιν καὶ διόρθωσιν. Δὲν εὐχαριστήθη εἰς τοῦτο ὁ δαιμόνιος. Ἀλλ' ἀπὸ χαμερπεῖς κολακείας ἐπαρθεὶς ἥρπασε τὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὸ χέρι καὶ ὑπὸ τὸ τριβώνειον μιᾶς Δημαγωγικῆς Φιλοσοφίας, τὴν ἐμφαντικὴν χλαμύδα μιᾶς αὐθαιρέτου Νομοθεσίας ἀναζωσθεὶς, ἐψηφίσθη αὐτοχειροτόνητος Κριτὴς καὶ αὐτεπάγγελτος ἀπεκατέστη Δικαστὴς ὅλων τῶν ἐθίμων τοῦ γένους μας· κατεχείρισε, καθὼς ὁ ἴδιος ἐξηγεῖται Χιώτικα, ὄχι μόνον νὰ διορθώσῃ τὴν πατροπαράδοτον γλῶσσάν μας, ἀλλὰ νὰ μεταῤῥυθμίσῃ καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ ἔθος καὶ τὴν τάξιν, καὶ ἠθικὴν κατάστασιν ὁλοκλήρου τοῦ γένους μας. Πολυμαθὴς τῳόντι ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τὴν πολυμάθειάν του σεβάσμιος, κακῇ ὅμως μοίρᾳ καθ' ἕξιν φθονερὸς, καὶ δυσάρεστος καὶ κακόρεκτος φιλολόγος. Γεννημένος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ προγόνων Γραικὸς, ἀναθραμμένος ὅμως ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκ νεότητος δὲν ἠμπόρεσε, φυσικῷ τῷ λόγῳ, οὔτε ἰδέαν ἐξηκριβωμένην νὰ συλλάβῃ τοῦ κοινοῦ τύπου καὶ χαρακτῆρος τῆς ἐθνικῆς διαλέκτου μας, οὔτε ἕξιν νὰ λάβῃ τῆς ἁρμονικῆς στροφῆς καὶ φυσικῆς εὐρυθμίας τοῦ ἐξευγενισμένου ὕφους τῆς γλώσσης μας. Ἀνίδεος πάντη τῆς ἠθικῆς τοῦ γένους μας καταστάσεως, ἰδεάσθη οἰηματικῶς ὅτι τὸ ἑλληνικὸν γένος ἔναγχος προκύπτει ἀπὸ τὸν πυθμένα τῆς ἀπαιδευσίας καὶ βαρβαρότητος καὶ ὡς εἰσέτι ἀγροῖκον, ἄτακτον καὶ ἀκατάστατον δὲν ἔχει οὔτε ὑπαλληλίαν πολιτικὴν οὔτε σύστασιν ἠθικὴν, οὔτε τέλος πάντων, διάλεκτον ἐθνικήν. Ὅθεν ὡσὰν νὰ ἐδέχθη ἐξ ἀποκαλύψεως τὰς πλάκας τῆς Διαθήκης, ἐφαντάσθη ὅτι εἰς τὴν αὐθαίρετον Νομοθεσίαν του χρεωστοῦσιν ὅλοι ἐν γένει οἱ Ἕλληνες, ὡς βάρβαροι, νὰ κλίνουν καὶ νὰ ἐκφωνοῦν μὲ ἄκραν εὐλάβειαν τὸ αὐτὸς ἔφα».

Οὕτω πως χαρακτηρίζων τὸν ταλαίπωρον Κοραῆν, οὐδαμοῦ σχεδὸν ἀναφέρει αὐτὸν ὀνομαστί. «Παραιτοῦμαι (λέγει) νὰ ἀναφέρω ῥητῶς τὸ ὄνομα ὄχι, ὃ μὴ γένοιτο, ἀπὸ μῖσος ἢ ἐξουθένησιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ σεμνοπρέπειαν καὶ σέβας τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι καθηκόντων· καθ' ἕνας μ' ὅλον τοῦτο βλέπει ὅτι ἐννοῶ τὸν Συγγραφέα τῶν ἐν διαστήματι δέκα ἀπεράντων χρόνων κακοσχεδῶς σχεδιασθέντων «Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν» μὲ τοὺς ὁποίους κακορέκτως ἐστόλισε τὴν σειρὰν τῆς μέχρι τοῦδε ἀτελεστάτης ἐκδόσεως μερικῶν παλαιῶν Συγγραφέων, τὴν ὁποίαν

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΑΤΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ.τος Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ἐμφαντικῶς «Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην» ἐπέγραψεν». Ὁ Κοραῆς ὑβρίζει σύμπαν τὸ γένος, τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς Δημογέροντας, τὸ ἱερατεῖον, τοὺς εὐγενεῖς καὶ προὔχοντας, πειρώμενος νὰ ἀναστατώσῃ ἄρδην ὅλον τὸ ἑλληνικὸν διὰ τῶν ὑβριστικῶν βωμολοχιῶν του. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μείνῃ σιωπηλὸς ὡς Ἀρεοπαγίτης, ὁ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος ἄκρος ζηλωτής, ὁ πρώην μέγας γραμματικὸς, Παναγιωτάκης Κοδρικᾶς, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν; «Πῶς λοιπὸν νὰ ἀποσιωπήσωμεν τὴν πρὸς αἶσχος τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ μανιακὴν παραλογίαν τοῦ Νομοθέτου; Πλήρης οἰηματικῆς ἐξουθενήσεως ὁ Δημαγωγὸς ὑβρίζει ἀνυποστόλως ὅλον τὸ γένος, καὶ πρόσχημα μιᾶς ὀχλαγωγικῆς μεταρρυθμίσεως μεταχειρίζεται τὴν μεταρρύθμισιν τῆς παιδείας καὶ γλώσσης τῶν νέων Ἑλλήνων. Κηρύττει ἐπὶ δημοσίου βήματος τὴν ἀποτύφλωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐξουθένησιν πορίζεται τὸν ἔπαινον τῆς νέας φωταγωγίας του». Εἶναι λοιπὸν ὁ Κοραῆς καταποντιστὴς τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων τῆς Ἑλλάδος, ἅπαντες δὲ οἱ εὐγενεῖς πρέπει νὰ πατάξωσι τὸν κακοῦργον, διότι «αἰσχρὸν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑβριζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμωρίαν». Ἡγέτης τῆς κατὰ τοῦ Κοραῆ ἐθνικῆς στρατείας ἀνηγορεύθη οἴκοθεν αὐτὸς ὁ Κοδρικᾶς. «Ὁ σκοπὸς τοῦ Διορθωτοῦ δὲν περιορίζεται εἰς τὸ νὰ μᾶς μάθῃ νὰ λέγωμεν «ἐξεύρω» καὶ ὄχι «ἰξεύρω», «ἐμπορῶ» καὶ ὄχι «ἠμπορῶ», «ἐντάμα» καὶ ὄχι «ἀντάμα»· οὐδ' εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ὁ «Γαΐδαρος» παράγεται ἀπὸ τὸν «Κάνθαρον» καὶ ὁ «Βακάλης» ἀπὸ τὸν «Βακαλάον»· ἀλλὰ διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς κοινῆς διαλέκτου ἀποτείνεται εἰς γενικὴν ἀναστάτωσιν τῶν καθεστώτων. Πρόκειται ἄρα περὶ τῶν κυριωτέρων ἐθίμων τοῦ γένους μας καὶ οὐχὶ ἁπλῶς περὶ δύο ἢ τριῶν Γραικοβαρβαρικῶν λεξειδίων. Ἐν τοσούτῳ, ἂν ἐγὼ προλαμβάνω νὰ σχίσω τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρίσεως, διὰ νὰ παραστήσω γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ γένος μου, κανένας δὲν ἠμπορεῖ νὰ μ' ἐγκαλέσῃ προπέτειαν. Διπλῆν ἐφύλαξα τὴν τοῦ Πυθαγορικοῦ Νόμου σιωπὴν, καὶ ὄχι μόνον π έ ν τ ε ἀλλὰ δ έ κ α ὅ λ ω ν ἐ τ έ ω ν ἐ λ ά λ η σ α μ η δ έ ν. Ἐπρόσμενα νὰ ἰδῶ τὸ τέλος τῶν ἀπεράντων «Αὐτοσχεδίων Στοχασμῶν». Τὸ εἶδα. Μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ ἐ κ σ τ ο μ ή σ ω ἀνενδοιάστως τὴν κρίσιν μου». Ἀφ' οὗ δὲ προεπηλάκισεν ἀφειδῶς τὸν Κοραῆν, οἱονεὶ τὸν πηλὸν ἀπομάσσων τῇ εὐγενεῖ αὐτοῦ χειρὶ «ξεχωρίζω τὸν ἄνθρωπον (λέγει) ἀπὸ τὸν συγγραφέα, τὸν σεβάσμιον γέροντα ἀπὸ τὸν νεολόγον αἱρεσιάρχην, καὶ τὸν ἐκδότην τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἀπὸ τὸν

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

νομοθέτην τῶν νέων ἐκφράσεων· καὶ τὸν μὲν ἄνθρωπον, κατὰ τὸν ἐν τῷ πολιτεύματι νόμον, εὐλαβοῦμαι καὶ σέβομαι· τὸν δὲ νομοθέτην, ὡς δημογέρτην, κατὰ λόγον κοινῶς ἠθικὸν μέμφομαι καὶ τὸ νεολογικόν του σύστημα ὡς κοινοβλαβὲς ἀποστρέφομαι». Τοῦτο δὲ τὸ «νεολογικὸν» τοῦ Κοραῆ σύστημα εἶναι αὐτόχρημα «αἵρεσις γλωσσονομικὴ» οἱ δὲ «Αὐτοσχέδιοι Στοχασμοί, «κατὰ γραμματικὴν θεωρίαν καὶ τέχνην παράλογοι, ἀντιβαίνουσιν εἰς τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα καὶ τύπον τῆς κοινῆς διαλέκτου». Ἀλλὰ τί ἑλληνικὰ γινώσκει ὁ Κοραῆς; «Ὁ νομοθέτης μας, κακῇ τύχῃ, δὲν ἔμαθε τὴν πατρῷαν Διάλεκτον εἰμὴ κατὰ τὸ χωρικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου του· δὲν τὴν ἐγυμνάσθη εἰμὴ εἰς ξένους τόπους, μεταξὺ τῶν πηγαινοερχομένων καραβοκυρῶν, καὶ τῶν παρεπιδήμων πραγματευτῶν». Καίπερ δὲ ἀμφισβητῶν ὁ Κοδρικᾶς τὴν περὶ τὸν ἕλληνα λόγον ἐμπειρίαν τοῦ Κοραῆ, δὲν ὀκνεῖ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν κατὰ τἆλλα σοφίαν τοῦ ἀνδρός. «Κἀνένας δὲν ἀρνεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατὰ σπουδὴν καὶ μελέτην σοφός· κἀνένας ὅμως σώας ἔχων τὰς φρένας ἄνθρωπος, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ὑποθέσῃ ἐνταυτῷ, ἐξ ἀποκαλύψεως πάνσοφον καὶ μόνον ἐπὶ γῆς ἀλάνθαστον. Τὸ νὰ μὴν ἰξεύρῃ ἐντελῶς μίαν ζῶσαν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν οὔτε ἐγυμνάσθη οὔτε ἐσυνήθισε, δὲν εἶναι ἐλάττωμα τῆς σοφίας του. Ἠμπορεῖ νὰ εἶναι κατὰ θεωρίαν κάλλιστος φιλόσοφος, καὶ ἐνταυτῷ νὰ εἶναι κατὰ πρᾶξιν κάκιστος Γραμματικὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καθ' ὃν ἐνδέχεται νὰ εἶναι ἄριστος ἰατρὸς καὶ ἐνταυτῷ ἀδόκιμος χειρουργὸς ἢ εὐφυέστατος φυσιολόγος καὶ ἅμα παράφωνος μουσικός». Τῶν ἐλλειμμάτων τοῦ Κοραῆ τὸ μέγιστον εἶναι κατὰ Κοδρικᾶν «ὅτι ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἦτο ἀσυνήθιστος εἰς τὴν εὔρυθμον φράσιν τῶν εὐγενῶν», ἐνόμισε δὲ «ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Μισὲ Μπερνῆ εἶναι ἡ γλῶσσα ὅλου τοῦ γένους μας»· τούτων ἕνεκα «ποτὲ μὲν βαρβαρίζει χυδαιολογικῶς διὰ νὰ μὴν ἑλληνίσῃ μακαρονικῶς, ποτὲ δὲ ἑλληνίζει ξενολογικῶς διὰ νὰ μὴ μακαρονίσῃ σπουδαιολογικῶς» (ὁ Κοδρικᾶς πρὸς τοῖς ἄλλοις χρῆται τῷ «ξενολογεῖν» ἐν καινῇ ὅλως ἐννοίᾳ, εἰ καὶ ἑκάστοτε στηλιτεύει τὸν Κοραῆν ὡς νεωτεριστὴν καὶ ἡγέτην τοῦ «νεολογικοῦ συστήματος» !). Ἡ δὲ νεόπεπτος λέξις «νεολογία» σημαίνει, κατὰ Κοδρικᾶν, «ἐκείνην τὴν ἀηδεστάτην ξενολογίαν, τὴν κακόζηλον ἐπανάλειψιν τῶν κατηργημένων χυδαϊκῶν ἐκφράσεων καὶ τὴν τερατώδη κατασκευὴν τῶν κακορέκτως καὶ ξενολογικῶς δημιουργημένων λέξεων, αἱ ὁποῖαι μήτε εἰς τὸν τύπον τῆς παλαιᾶς μήτε εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς νέας διαλέκτου ἁρμόζουν». Ἡ αἵρεσις τοῦ

ΕΓΓΕΝΕΣ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΤΟΜΑΣ ΟΣΟΦΙΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. ΤΗΣ Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Κοραῆ εἶναι «γλωσσονομικὴ πυργοποιΐα, καθ' ἣν συνέχεεν ὁ Θεὸς τὰς γλώσσας τῶν Δημιουργῶν καὶ διεμέρισε τὰ πνεύματα τῶν Νομοθέτων». Ὁ Κοδρικᾶς ποιεῖται διαστολὴν καλλωπισμοῦ καὶ διορθώσεως τῆς γλώσσης. «Ἂς μὴ χαλάσωμεν τὴν πάτριον γλῶσσάν μας ἐπὶ λόγῳ τοῦ νὰ τὴν διορθώσωμεν· ἡ παρὰ συνήθειαν διόρθωσις εἶναι παράλογος (ἀλλὰ τοῦτο πλέον ἢ ἅπαξ ἐκήρυξε διαῤῥήδην καὶ αὐτὸς ὁ Κοραῆς!). Αἱ δοκοῦσαι ἀνωμαλίαι, τὰς ὁποίας ἀκρίτως ἐπιχειρίζονται πολλάκις νὰ διορθώσουν εἶναι τόσαι φυσικαὶ ἰδιότητες τῆς ἀρχαϊκῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς, καθ' ἃς καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς κοινὴ διάλεκτος, γνησίως λαλουμένη καὶ γραφομένη εἶναι καὶ ὀρθοτάτη καὶ γλυκυτάτη καὶ εὔρυθμος». Καὶ ἐνταῦθα ὁ Κοδρικᾶς, ὑπὸ φοιβολήπτου ἐμπεπαρῳνημένος μανίας, ἐπιβαίνει γενναίως ἐπὶ τὸν πτερωτὸν Πήγασον, καὶ μεταμορφοῦται ἀπὸ πεζογράφου εἰς στιχουργὸν, καὶ ἐξυμνεῖ τῆς τότε λαλουμένης καὶ γραφομένης γλώσσης τὸ θεσπέσιον μεγαλεῖον διὰ τῶν ἑπομένων ἐξαισίων τὸ ὕψος καὶ τὴν ἐμμέλειαν τεσσάρων στίχων,

Ἡ γλῶσσά μας εἶναι ἁπλῆ, εὔστροφη καὶ πλουσία.
Ἡ φράσις της εἶναι γλυκειὰ, εὔρυθμος καὶ γνησία.
Μόν' οἱ Σοφοὶ φαντάζονται σφάλματα νὰ τῆς εὕρουν,
Και πρὸς αὐτοὺς εἶναι πτωχή, γιατί δὲν τὴν ἰξεύρουν.

Τοιαύτην τινὰ ἐναρμόνιον στιχουργίαν δὲν θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ καλλιτεχνήσῃ ὁ «λαοπλάνος σοφιστὴς» καὶ «ἀπαταιὼν ψευδοφιλόσοφος» ὁ λυμεὼν τῆς «πατρῷας καὶ ἐξευγενισμένης Διαλέκτου», ἧς τὴν «μεθοδικὴν ἀνάλυσιν θαῤῥαλαίως ἀνέλαβεν» ὁ καγκελλάριος Κοδρικᾶς. Ἂς μὴ τολμήσῃ δὲ ὁ δημαγωγὸς Κοραῆς νὰ ἐπικρίνῃ τὴν νεστόρειον εὐγλωσσίαν τοῦ συγγραφέως τῆς Μελέτης, διότι τὸ λεκτικὸν τοῦ Κοδρικᾶ εἶναι καὶ ἀκραιφνῶς ἑλληνικὸν καὶ ἐκπρεπῶς ἀριστοκρατικόν. «Τὸ ὕφος ὁποῦ μεταχειρίζομαι ἐκ νεότητος τὸ ἐδιδάχθηκα μεταξὺ τῶν εὐγενῶν, καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος τὸ ἐγυμνάσθηκα πανδήμως μεταξὺ τῶν ἐγκρίτων τοῦ γένους μας. Αὐτὸ τὸ ὕφος ὡς οἰκεῖον ἐνασμενίζονται καὶ ὡς γνήσιον καὶ κοινὸν ὁμοφώνως ἀποδέχονται πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς, ἄρχοντες, κληρικοὶ, γραμματικοὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐμπορικοί. Ἄλλη ἡ γλῶσσα τῶν καπήλων καὶ ἄλλη ἡ τῶν εὐγενῶν, ἄλλη ἡ τῶν σπουδαίων καὶ ἄλλη ἡ τῶν χυδαίων. Δὲν γράφω μήτε διὰ Γεωργοὺς, μήτε διὰ

Ε.ΤΑ. της Ι.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Βακκάλιδες· γράφω ἁπλῶς διὰ Εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένους· ἐπιθυμῶ οἱ γεωργοὶ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν Γεηπονίαν· οἱ Βακκάλιδες εἰς τὴν Ὀψοπωλίαν· οἱ δὲ Εὐγενεῖς, καὶ κατὰ τάξιν καὶ κατ' ἀγωγὴν, νὰ ἐνασχολοῦνται, ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος, εἰς τὴν Σπουδὴν καὶ Φιλολογίαν. Τότε εὐδαιμονεῖ ἓν ἐθνικὸν πολίτευμα ὅταν, κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα, «οἱ ἄρχοντες φιλοσοφοῦσιν ἢ οἱ φιλόσοφοι ἄρχουσιν»· ἡ μεγίστη δὲ ἑνὸς ἔθνους δυστυχία εἶναι τὸ νὰ χυδαΐζουν οἱ φιλόσοφοι ἢ νὰ φιλοσοφοῦν οἱ χυδαῖοι». Ταῦτα πάντα εἶναι ἀξιόλογα· ἀλλ' εἰς ἐπίμετρον τῶν ὑπὸ τοῦ Κοδρικᾶ πεφιλοσοφημένων, δέον νὰ παρατηρηθῇ ὅτι τῆς χυδαϊκῆς φιλοσοφίας πολλῷ χείρων εἶναι ἡ χυδαιότης τῶν νομιζομένων εὐγενῶν, ὅσοι συνιστῶσι τὴν ἐκλεκτὴν καὶ ὑποστατικὴν τοῦ ἔθνους μερίδα· διότι ἀδύνατον οἱ δυσγενεῖς καὶ θῆτες (τὸ κατὰ Κοδρικᾶν «πλῆθος») νὰ ἔχωσιν αἰσχύνην καὶ δέος καὶ ὄρεξιν εὐταξίας, ὁπόταν οἱ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν εὐκοσμίαν δορυφοροῦντες εὐγενεῖς καταλαμβάνωνται ἐπ' αὐτοφώρῳ πονηρευόμενοι καὶ ἀναισχυντοῦντες.

Ἐὰν νῦν, παρερχόμενοι τὰς ἐν τῇ «Μελέτῃ» προσωπικὰς λοιδορίας, θελήσωμεν νὰ ἐκιμήσωμεν ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν τοῦ πονήματος ἀξίαν, θὰ εὕρωμεν πάμπολλα μὲν τὰ παράλογα καὶ ἐπίψογα, ὀλίγιστα δὲ τὰ καλὰ καὶ ἐπαινετά. Ἰδίως τὸ πραγματικὸν γέμει παντοίων τερατωδῶν καὶ διαστρόφων δοξασιῶν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, αἵτινες ἐλέγχουσι τὸν συγγραφέα ὅλως ἀνεπιστήμονα ὧν πραγματεύεται. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει διαλαμβάνει ὁ Κοδρικᾶς περὶ Πελασγῶν καὶ τῆς δυσεξερευνήτου γλώσσης αὐτῶν, ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ δευτέρου μέρους, ἔνθα ὁ λόγος περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἐπικαλεῖται πάλιν μάρτυρα τὸν «ἱερὸν Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας»· λαλεῖ περὶ Κραναοῦ, Κέκροπος καὶ Κάδμου ὡς εἰ ἦτο σύγχρονος καὶ συνῆλιξ ἐκείνοις, ἰσχυρίζεται δὲ «ὅτι αἱ κυριώτεραι πρωτογενεῖς διάλεκτοι τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ἦσαν δύο, ἡ δωρικὴ καὶ ἡ ἀρχαία ἀττικὴ!!» Διαιρεῖ αὐθαιρέτως καὶ ἀκρίτως τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς πέντε περιόδους. «Ἡ πρώτη περίοδος ἀναμετρεῖται, καθ' ἱστορίαν φιλολογικὴν, ἀπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Δευκαλίωνος ὁπότε ἐγεννήθη ἡ ἀττικὴ διάλεκτος!» Ἀνεκάλυψε δὲ οὐ μόνον τὰ γενέθλια τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν τῆς αἰολικῆς διαλέκτου ἐκ τῆς δωρικῆς, πλανηθεὶς ἐξ ἀκρίτων νύξεων παλαιῶν τινων γραμματικῶν. Περὶ τῆς παναρχαίας ἑλληνικῆς οὐδὲν γινώσκομεν· ἀλλ' ὁ Κοδρικᾶς ἐπίσταται ὅτι «ἡ παναρχαία γλῶσσα διῃρέθη εἰς εὐγενικὴν

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

καὶ εἰς χυδαϊκήν· καὶ ἡ μὲν, ὡς ἐξηκριβωμένη καὶ εὔρυθμος, ἀπεκατέστη ποιητικὴ, ἡ δὲ, ὡς ἁπλουστέρα καὶ ἀφελὴς, ἀπεφάνθη δημοτικὴ». Ὁ θειότατος τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας ποιητὴς εἶναι τῆς «ἐξευγενισμένης γλώσσης» ὁ ἱεροφάντης. «Ὁ θεόπνευστος Ὅμηρος μετεχειρίσθη πρῶτος τὴν εὐγενικὴν διάλεκτον, ξεχωρίσας τὰ κοινὰ τῆς γλώσσης ὀνόματα, ὧν τὰ μὲν κρείττονα εἰς τὴν διάλεκτον τῶν θεῶν, τὰ δὲ κοινότερα εἰς τὴν διάλεκτον τῶν ἀνθρώπων ἀπέδωκεν». Οὕτω λοιπὸν, κατὰ τὴν ἀστειοτάτην τοῦ Κοδρικᾶ ἔκφρασιν, ὁ μὲν Ζεὺς ἠττίκιζεν, ὁ δὲ Ἀπόλλων ἐδώριζε, καὶ ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τούτου ἂς διεξέλθῃ ὅσα γράφουσι Δίων ὁ Χρυσόστομος, ὁ Πορφύριος καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος» !! Εἰς τὴν πρώτην χρονικὴν ταύτην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἤκμασαν, κατὰ Κοδρικᾶν, ὁ Λίνος, ὁ Εὔμολπος, ὁ Ὀρφεὺς καὶ ὁ Μουσαῖος, «θεμελιωταὶ μιᾶς μυστηριώδους ἑταιρείας», στιχουργήσαντες δὲ «εἰς τὴν μικτὴν ἀρχαίαν αἰολοδωρικὴν, ἡ ὁποία ἦτον ἡ κατ' ἐκεῖνο τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ κοινὴ τῶν πρώτων Ἑλλήνων διάλεκτος». Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἄλλη ἐξαισία καὶ μοναδικὴ τοῦ Κοδρικᾶ ἀνακάλυψις, ὅτι τῶν πρώτων Ἑλλήνων κοινὴ διάλεκτος ἦτο ἡ αἰολοδωρική!! Ἡ δευτέρα περίοδος «διορίζεται ἀπὸ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρωάδος (1184) μέχρι τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος (594)». Ὁ Κοδρικᾶς, οὐδὲν πώποτε ὑγιὲς διδαχθεὶς περὶ τῆς ἀρχαίας Ἰάδος καὶ τῶν ἄλλων διαλέκτων, ἀναῤῥίπτει ἀποφθεγματικῶς γελοιοτάτην ὑπόθεσιν, ὅτι δηλαδὴ «ἡ ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκτος, ἑνωθεῖσα μὲ τὴν ἑλληνικὴν, παρήγαγε τὴν ἰωνικήν». Τί δὲ συνέβη; «Τότε οἱ ποιηταὶ, οἱ ὁποῖοι τὸ πάλαι ἀοιδοὶ ἤτοι τραγουδισταὶ ἁπλῶς ὠνομάζοντο, ἐπωνομάσθησαν ῥαψῳδοί· τότε δὲ ἀνεφάνησαν τὰ δύο οὐράνια τοῦ Ὁμήρου ποιήματα, πρωτότυπα δείγματα τοῦ πρώτου ἐξευγενισμοῦ τῆς κοινῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Λυκοῦργος πρῶτος τὰ ἐσύναξε καὶ τὰ διέταξε (ὁ Κοδρικᾶς ἐλησμόνησε τὸν Πεισίστρατον!) Εἰς τὰ ποιήματα αὐτὰ εὑρίσκομεν καὶ ζῶντα καὶ ὑφιστάμενον πρωτογενῆ τύπον τῆς πατρῴας κοινῆς γλώσσης τοῦ γένους μας». Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ὁ Ἡσίοδος ἐγεννήθη ἐν Ἄσκρᾳ τῆς Βοιωτίας, ἔνθα ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετῴκησεν ἐκ τῆς Αἰολίδος Κύμης. Ὁ Κοδρικᾶς, διαστρέφων ὀνόματα καὶ πράγματα, γράφει περὶ τούτου. «Δεύτερον πρωτότυπον ποίημα ἔχομεν τὸ τοῦ Ἡσιόδου, ὅστις ἐγεννήθη μὲν εἰς Κώμην τῆς Αἰολίδος, ἐπωνομάσθη δὲ Ἀσκραῖος, καθ' ὅτι διέτριψεν εἰς Ἀσκραίαν, πόλιν τῆς Βοιωτίας». Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συμπίπτουσι, κατὰ Κοδρικᾶν, καὶ τοῦ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Ἐπιμενίδους τὰ συγγράμματα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ λυρικὴ ποίησις, ἧς προεξάρχει «ὁ ἐκ Σάρδεων λυρικὸς ποιητὴς Ἀλκμαίων καὶ ὁ ἐκ Μηλυτοῦ ἱστορικὸς Κάδμος!!!» Τότε καὶ οἱ Πυθαγόρειοι «μετέφεραν εἰς Ῥώμην τὴν αἰολοδωρικὴν διάλεκτον, ἥτις διεκρίθη εἰς γλῶσσαν εὐγενικὴν, ἥτις ὠνομάσθη λατινικὴ, καὶ δημοτικὴν, ἥτις ὡς χυδαία ῥωμαϊκὴ διεγνωρίσθη». Ἐνταῦθα καὶ οἱ ἀπ' ἄκρου χείλους φιλολογοῦντες θὰ ταλαντίσωσι βεβαίως τὴν σχολαστικὴν καὶ φαντασιόπληκτον τοῦ Κοδρικᾶ ἀκρισίαν.

Ἡ τρίτη περίοδος «διορίζεται χρονολογικῶς ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος». Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάλειμμα, «ἡ ἀττικὴ διάλεκτος, διακριθεῖσα ἀπὸ τὴν χυδαϊκὴν χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ στροφὴν τῶν φράσεων, ἀπεκατέστη ἡ μόνη εὐγενικὴ, ἡ μόνη σπουδαιολογικὴ τῶν Ἑλλήνων διάλεκτος· ἡ ἐξηκριβωμένη καὶ εὔρυθμος καὶ μὲ γλαφυρότητα ἐπεξηργασμένη ἀττικὴ διάλεκτος ἦτον ἡ γλῶσσα τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ῥητόρων· ἡ δὲ διάλεκτος τῶν ποιητῶν ἦτον ἡ μεμιγμένη κοινὴ ἑλληνικὴ, τῆς ὁποίας τὸ δημοτικώτερον ὕφος ἦτο ἡ σύμμικτος αἰολοδωρικὴ». Ἀλλ' ἐκ τοιαύτης τινὸς μίξεως, συμμίξεως καὶ ἀναμίξεως παρήχθη κυκεὼν, φέρων εἰς σύγχυσιν καὶ ἔκστασιν φρενῶν καὶ αὐτὸν τὸν Κοδρικᾶν, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐξαίρει «Ξενοφάνην τὸν Κολοφώνειον ἐποποιὸν» καὶ «Εἰρήναν, τὴν Λεσβίαν ποιήτριαν!!» Κατὰ τὴν τετάρτην περίοδον «ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἕως τὴν καταστροφὴν τῆς Κορίνθου» ἐγένετο, λέγει ὁ Κοδρικᾶς, ἡ σύγκρασις τῆς νεωτέρας ἀττικῆς φράσεως μὲ τὴν Μακεδονικὴν, «ἐξ ἧς ἀνεφύη ἡ μεταγενεστέρα ἐκείνη ἀττικὴ διάλεκτος, ἥτις καὶ Ἀλεξανδρινὴ ἐπιλέγεται, καθὼς διδάσκουσι Θωμᾶς ὁ Μαγίστρος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρείας». Προσέτι μανθάνομεν παρὰ τοῦ Κοδρικᾶ ὅτι «ἡ δωρικὴ διάλεκτος τοῦ Θεοκρίτου δὲν εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκείνη ὁποῦ μετεχειρίσθη ὁ Ὀρφεὺς, ὁ τῶν ποιητῶν ἀρχαιότατος!» Κατὰ τὴν πέμπτην περίοδον, «ἀπὸ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀκμάζει ἡ ῥωμαϊκὴ γλῶσσα, ἥτις εἶναι παραφυὰς τῆς αἰολοδωρικῆς». Ἡ δόξα τοῦ Κοδρικᾶ ὅτι ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, ἦτο τότε κοινὴ δόξα πάντων τῶν λογίων καὶ δὴ καὶ τοῦ Κοραῆ. Τούτου ἕνεκα οὐδαμῶς εἶναι ἀξιόμεμπτος ὁ ἀνήρ· σφόδρα ὅμως ἀξιόμεμπτος καθίσταται διαστρέφων ἐξ ἀμαθίας τὰ ὀνόματα (λ. χ. «Σαμοσάτης Λουκιανὸς» «Φρύνιχος ὁ Ἄραψ»

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

κλ.) λέγων δὲ ἐν σελίδι 119 ὅτι «τὸ περὶ Συνδέσμων καὶ τὸ περὶ Ἐπιῤῥημάτων Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου εὑρίσκονται χειρόγραφα εἰς τὴν ἐν Παρισίῳ Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην καὶ ἀπεκδέχονται φιλόκαλόν τινα καὶ φιλογενῆ ἐκδότην» ἐν ᾧ ἀμφότερα τὰ συντάγματα τοῦ περιπύστου γραμματικοῦ ἦσαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1816 ἐκδεδομένα ὑπὸ τοῦ Βεκκέρου ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῶν «Ἑλληνικῶν Ἀνεκδότων». Ἡ ἕκτη περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἄρχεται, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς Ἁλώσεως, ἡ δὲ ἑβδόμη καὶ τελευταία, ἀπὸ τοῦ 1453 μόχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ τοῦ Κοδρικᾶ. Πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν προτέρων περιόδων ἠρανίσατο πολλὰ ἐκ τῆς Histoire abrégée de la littérature grecque ὑπὸ Schoell (1813)· κατὰ τὴν ἔκθεσιν δὲ τῆς τελευταίας περιόδου ἀντέγραψε ἐπ' ἴσης πάμπολλα ἐκ τῆς προτεθειμένης μακρᾶς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν «Λογικὴν» Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης θησαυροφύλακες ὑπῆρξαν, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, πρώτιστα καὶ μάλιστα οἱ ἐν Βυζαντίῳ εὐπατρίδαι, οὐ μόνον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες. «Αἱ εὐγενεῖς ἀρχόντησσαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν ὁμιλίαν των ἐφύλαττον συνήθως τὴν φυσικὴν ἐκείνην χάριν καὶ κομψότητα τῆς γλώσσης τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ Εὐριπίδου, ὅπερ καὶ πραγματικῶς τὸ βλέπομεν, ὕστερον ἀπὸ τόσας περιστάσεις, διαρκοῦν μέχρι τᾶς σήμερον». Πρὸς διαπίστωσιν τῆς καλιῤῥημοσύνης τῶν ἐν Βυζαντίῳ δεσποινῶν, ἀναφέρει ὁ Κοδρικᾶς «τὴν γλυκυτάτην ὁμιλίαν τῆς μακαρίτρας Κοκκόνας Μαριώρας Ῥίζου, καὶ τὴν φυσικὴν εὐφράδειαν τῆς Δόμνας Ζαφείρας Καρατζᾶ». Εἶτα δὲ ἐπανέρχεται εἰς τὰ περὶ εὐγενικῆς γλώσσης. «Ἡ κοινὴ διάλεκτος ἐκ πρώτης ἐνάρξεως ἦτον διῃρημένη εἰς Εὐγενικὴν καὶ Χυδαϊκήν· ἡ Δωρικὴ καὶ ἡ Αἰολικὴ ἦσαν δημοτικαί, ἡ δὲ Ἀττικὴ καὶ Ἰωνικὴ εὐγενικαί. Ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ἀναγκαίως ἕπεται ἡ μὲν τῶν Εὐγενῶν διάλεκτος, ὡς ἔντεχνος καὶ ἐμμέτρως ἐπιτηδευμένη νὰ ὑπόκηται εἰς ἀλλοίωσιν ἢ διαφθοράν· ἡ δὲ τοῦ λαοῦ, ὡς φυσικὴ καὶ ἀκατασκεύαστος, συμμεταβάλλεται μὲν κατ' εἶδος μὲ τὰ πράγματα, διαμένει ὅμως οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτος». Ποῖον δὲ εἶναι τὸ πρότυπον τῆς εὐγενικῆς γλώσσης; «Κατὰ τὴν ἅλωσιν ἔχομεν πρότυπον εὐγενικῆς μὲν γλώσσης (ἀποκρίνεται ὁ Κοδρικᾶς) τὸ Χρονικὸν τοῦ Φραντζῆ, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὰς Ἰωνίας νήσους· δημοτικῆς δὲ, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καρδινάλη Βησσαρίωνος πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν υἱῶν τοῦ ἐσχάτου τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτορος». Εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν

ΕΡΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΑΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ τηρ.Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τοῦ 1453, ὑπὲρ πάντα ἄλλον συνεβάλετο κατὰ Κοδρικᾶν, ὁ ἐξ Ἀποῤῥήτων Ἀλέξανδρος Μαυροκορδᾶτος. «Ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος τὴν πολιτικὴν ἀνέγερσιν τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων κηδεμονικῶς ἐπρομήθευσε, προσκτησάμενος τὸ τοπαρχικὸν ἀξίωμα τῆς ἡγεμονείας Οὐγγροβλαχίας, ἐφ' ὃ ἀνηγορεύθη εὐκλεῶς παρὰ τῆς Βασιλείας ὁ κατ' ἀρετὴν καὶ σοφίαν ἰσότιμος πανευκλεὴς υἱός του. ὃς ἐπὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου εἶχε διὰ βίου τὴν φιλοσοφίαν συμπάρεδρον. Ἀνέκυψε λοιπὸν διὰ τῶν βασιλικῶν αὐτῶν ἀξιωμάτων τὸ αἰχμάλωτον γένος τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν τελείαν πτῶσιν τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως, καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄρχοντες οἱ ἕως τότε ἀπολύτως αἰχμάλωτοι παρὰ τῶν κρατούντων ἀνεγνωρίσθησαν». Αὕτη ἦτο, κατὰ Κοδρικᾶν, «ἡ πρώτη ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ γένους». Ἀπὸ τῶν «ἀφθόνων πηγῶν τοῦ ἀοιδίμου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου πολλοὶ ἀπήντλησαν ζωοπάροχα νάματα ἐπιστημῶν, ἐν οἷς Βησσαρίων ὁ Μακρῆς, ὁ Ἰάκωβος Μάνος ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, Ἱερόθεος ὁ Βυζάντιος, Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος, Ἱερεμίας ὁ Κακαβάλας καὶ Ἀβράμιος, οἱ ἐκ Κρήτης, καὶ ἐπὶ πᾶσι Μηνιάτης ὁ ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ τὴν ἁπλουστέραν ἑλληνικὴν διάλεκτον εἰς τὴν δημοσθενικὴν ἀνυψώσας εὐφράδειαν». Ἀλλὰ «νέον χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ἠθικῆς τοῦ γένους ἀναγεννήσεως» ἐνεκαίνισεν ὁ μέγας Εὐγένιος, ἐπὶ τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου αἰῶνος, ὁπότε «ἡ ἁπλουστέρα τεχνολογία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐχρειάσθη (λέγει ὁ Κοδρικᾶς ἐν τῇ δυσκαταλήπτῳ καὶ ὑπερνεφέλῳ φιλολογίᾳ του) νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν ἀκριβεστέραν ἐπεξεργασίαν τῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου συνθέσεως, καὶ ἡ τέχνη τῆς γραμματικῆς ἀπεκατέστη ἐξηκριβωμένη μέθοδος ἐπιστημονική». Ἡ ἀναγέννησις προήχθη εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον ἐπὶ τοῦ μεγαλόνου Σαμουὴλ τοῦ Χαντζερῆ, «οὗ ἡ πατριαρχικὴ αὐλὴ ἀπέβη λαμπρὰ ἑστία τῶν ἐκκλησιαστικῶν φώτων» καὶ ἐπὶ τοῦ αὐθέντου Νικολάου τοῦ Καρατζᾶ «ὅστις καὶ ὡς μέγας Διερμηνευτὴς καὶ ὡς ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας, συνέγραψε τὴν Ἱστορίαν τῆς Περσίας, σύγγραμμα ἀξιοθαύμαστον, καὶ γραμματικὴν τῆς γαλλικῆς διαλέκτου, ἥτις καὶ μόνον ἐξεδόθη, τὰ δὲ λοιπὰ πονήματά του ἀπώλοντο· εἰς αὐτοῦ τοῦ φιλογενοῦς ἡγεμόνος τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν καὶ ἀπέραντον πολυμάθειαν χρεωστεῖ τὸ γένος μας τὴν γνησίαν ἐπανόρθωσιν καὶ τὸν τέλειον ἐξευγενισμὸν τοῦ ὑπὸ τὴν νεωτέραν δημοτικὴν φράσιν πολιτικοῦ ὕφους τῆς κοινῆς διαλέκτου!». Συνεργάται τοῦ «ῥητορικωτάτου» Σαμουὴλ καὶ τοῦ αὐθέντου Καρατζᾶ, τοῦ «ἀνακαινίσαντος τὸ πολιτικὸν ὕφος τῆς

Ε.Υ.Δ. τῆς Κ.τ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

δημοτικῆς διαλέκτου» ὑπῆρξαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ «εὐφραδέστατος» Κριτίας, ὁ διδάσκαλος τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς Σέργιος, ὁ γραμματικὸς Φώτιος, Γιακουμάκης ὁ Πρωτοψάλτης καὶ Ἀλέξανδρος ὁ ποστέλνικος τῆς αὐθεντείας Οὐγγροβλαχίας. Οὗτοι εἶναι οἱ ἀπαράμιλλοι δημιουργοὶ τοῦ εὐγενικοῦ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὕφους, κατὰ τὸν καγκελλάριον Κοδρικᾶν. Ὁ δὲ Κοραῆς, συγκρινόμενος πρὸς τούτους καὶ κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὸν Εὐγένιον, παρίσταται ὡς ἀφανὲς ζωύφιον ἐνώπιον ταύρου αἰθιοπικοῦ. «Ἡ ἀναλυτικὴ τοῦ καταλόγου τῶν πολυειδῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τοῦ εὐκλεοῦς Μουσηγέτου (τοῦ Εὐγενίου) ἀρκεῖ μόνη ὡς ὕλη εἰς τὸ νὰ συνθέσῃ τις ἕνα βιβλίον ὁλόκληρον ὠφελιμώτερον βέβαια καὶ ἐνταυτῷ πολυτελέστερον καὶ ὀγκωδέστερον ἀπ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ συνθέσουν, ἂν συναχθοῦν εἰς ἓν, ὅλα τὰ ὅσα ἐπὶ ζωῆς των συνέγραψαν μερικοί τινες μυσταγωγοί, οἱ ὁποῖοι εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους, τὴν λεοντήν τῆς φιλοσοφίας ἀφυῶς ἐνδυθέντες, ἐπιδεικτιοῦν ἀναισχύντως, εἰς τὰ ἐξαμβλώματα τῆς φαντασίας τῶν ἀγυρτικῶς ἐπαιρόμενοι». Ὁ Κοραῆς εἶναι, κατὰ τὸν Κοδρικᾶν, ὑποδεέστερος πάντων τῶν λογίων τῆς ὀκτωκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ἀληθινοὶ δὲ φωστῆρες Φώτιος ὁ γραμματικὸς, Γιακουμάκης ὁ πρωτοψάλτης, Κριτίας ὁ γλυκύτατος καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄλλοι. Οὗτοι καὶ μόνοι εἶναι τοῦ ἑλληνισμοῦ τὰ ἀγλαίσματα, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ σποδός τε καὶ σκιὰ ἀνωφελής. «Δὲν ἔχομεν χρείαν κοσκινομαντείας (παρατηρεῖ εὐτραπέλως ὁ Κοραῆς) νὰ νοήσωμεν τὸν κοσκινιστὴν Κοδρικᾶν. Ἔβαλεν εἰς τὸ κόσκινόν του τοὺς ἐπικρατεστέρους τοῦ γένους· ἀλλὰ τοὺς ἐκοσκίνισε τόσον σφοδρὰ, ὥστε, πλὴν τριῶν, καὶ τούτων ἀδιορίστων, ἐπέρασαν ὅλοι ἀπὸ τὰς τρύπας εἰς τὸν σωρὸν τῶν σκυβάλων». Ὅλης δὲ τῆς Μελέτης τὸ πόρισμα εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα δυνατὸν νὰ διαιρεθῇ εἰς δώδεκα κεφαλαιώδεις διαλέκτους, καὶ οὐχὶ εἰς τρεισκαίδεκα, ὅπως αὐτὸς ὁ Κοδρικᾶς ἰσχυρίσατο ἐν ταῖς γαλλιστὶ συντεταγμέναις ὑπ' αὐτοῦ «Παρατηρήσεσιν» (ὁ Κοδρικᾶς λέγει ὅτι ἡ γαλλικὴ διατριβή του ἐτυπώθη τῷ 1802, ἀλλ' ἐν τῇ κεφαλίδι αὐτῆς φέρεται ὡς ἔτος ἐκδόσεως τὸ δωδέκατον τῆς Δημοκρατίας, τουτέστι τὸ 1804). Ἐν μὲν ταῖς «Παρατηρήσεσιν» ὁ Κοδρικᾶς διέστειλε τὴν Θεσσαλικὴν διάλεκτον ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς· ἐν δὲ τῇ Μελέτῃ, συμπτύξας ἀμφοτέρας, ἐσχημάτισε «ῥουμελιώτικην» διάλεκτον, οὕτω δὲ αἱ πρώην τρεισκαίδεκα ἐγένοντο μόνον δώδεκα. Ἀλλὰ πᾶς ἕκαστος εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀριθμῇ κατὰ τὸ δοκοῦν τὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους· ὁ δὲ διαλεκτολόγος Κοδρικᾶς, οὐδαμῶς ἀρκούμενος εἰς

Ε.Υ.Δ. τοῦ Κ.τ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

φαντασιώδεις ἀριθμήσεις, εἰσάγει καὶ νέαν μέθοδον ὀρθογραφίας, ἀναιροῦσαν πάντα τῶν γραμματικῶν τὰ παραγγέλματα. Ἐκ τῶν πολλῶν δὲ μαργαριτῶν, ὅσοι καθωραΐζουσι τὸ ὀρθογραφικὸν τῆς Μελέτης ἔδαφος, εἶναι τὰ «ἐναμβρύνομαι» «ἀντυβρίζω» «ἐκφράττομαι» «Εὐγένειος» «ἀοίδημος» «δημογέρτης» «κυλιώμενος» ἐφελκήσουν» «εὐφρονῶν» «Ζώϋλος» «ἐπεξηργασμένον» «πειθανώτερον» «συκοφαντεία» «δημοκρατεία» «σεσαπωμένα» «σκώλυκες» «γαυριόντα» καὶ μυρία ἄλλα, τεκμηριοῦντα ὅτι ὁ Κοδρικᾶς ἦτο ἀδυνατώτατος εἰς τοὺς κανόνας τῆς προσῳδίας καὶ ὀρθοεπείας.

Ἀλλ' ὅμως κατώρθωσεν ὁ φιλοθόρυβος Ἀθηναῖος νὰ προξενήσῃ παρὰ τοῖς Ἕλλησι σφοδρὰν ἀνεμοζάλην, ἐξ ἧς παρεσύρθησαν πάντες οἱ διδάσκαλοι καὶ λόγιοι τῶν τότε χρόνων, σὺν τούτοις δὲ καὶ πάντες οἱ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. Τὸ «ζήτημα τῆς γλώσσης» ἦτο ὑποκείμενον καὶ κεφάλαιον πάντων τῶν ἄλλων ζητημάτων, ὅσα ἀπέβλεπον καθόλου εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ ἀνάπλασιν τοῦ γένους· ἡ γλῶσσα, τὸ πιστότατον καὶ γνησιώτατον τοῦ ἐθνικοῦ βίου κάτοπτρον, ἦτο ἡ ἄγκυρα τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως καὶ τὸ βάθρον τῆς προσδοκωμένης πολιτικῆς παλιγγενεσίας τοῦ γένους. Πάντες λοιπὸν οἱ Ἕλληνες συνεζήτουν καὶ ἤριζον ἀμαθῶς οἱ πλεῖστοι καὶ ἐμπαθῶς περὶ τῆς γλώσσης, ἡ δὲ ἔρις, μετέχουσα οὐκ ὀλίγης τερθρείας, εἶχέ τι παρεμφερὲς πρὸς ἔριν ἀνθρώπων, διαπληκτιζομένων προώρως περὶ τῆς ἔσωθεν διασκευῆς καὶ διακοσμήσεως κτιρίου, οὔπω ἔξωθεν ἀνεγηγερμένου. Πᾶς ἕκαστος, καὶ ὁ ἀσημότατος τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ἐργαστηριαρχῶν ὁ ἀμαθέστατος, ἐνόμιζεν ἱερὸν καθῆκον νὰ εἰσφέρῃ τὸν ἴδιον ἔρανον εἰς διαφώτισιν τοῦ «γλωσσικοῦ ζητήματος»· πρὸς τοῦτο δὲ οὐδεμιᾶς ἔχρῃζε παιδεύσεως, διότι ὡς γνωστὸν, πᾶς Ἕλλην εἶναι φύσει λογιώτατος, ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ ἦτο φύσει, μόνη ἡ περιφιλαυτία θὰ ἤρκει νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸν λογιώτατον, ὅπως ἀρκεῖ μόνη ἡ ἀγανάκτησις νὰ δημιουργήσῃ τὸν ποιητὴν, ὡς λέγει που ὁ Ἰουβενάλιος. Ἀφ' οὗ δὲ τῆς ἔριδος ἐκοινώνησαν οἱ ἀφανέστατοι τῶν Ἑλλήνων, ἦτο δυνατὸν νὰ μείνωσιν ἀμέτοχοι αὐτῆς οἱ ἐπιφανέστατοι; Αὐτὸς ὁ Καποδίστριας φιλοσοφῶν περὶ τῆς γλώσσης ἔγραφε πρὸς τὸν Κοδρικᾶν. «Ἐγὼ δοξάξω ὅτι δὲν εἶναι αἱ λέξεις οὔτε αἱ φράσεις τῶν παλαιῶν συγγραφέων, αἱ ὁποῖαι μᾶς δυσκολεύουν νὰ καταλάβωμεν τὰς ἐννοίας των. Ἀλλ' εἶναι αὐτὴ ἡ μεταβολὴ τῶν ἰδεῶν, αὐτὴ ἡ διαφορὰ τοῦ τρόπου τοῦ ἐννοεῖν, ἡ ὁποία μᾶς ἐμποδίζει νὰ συμπεριλάβωμεν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ συγγραφεὺς, κατὰ τὴν διάθεσιν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΑΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ. Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008